

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ

для студентів

Освітньої програми: Психологія

Рівня вищої освіти: першого (бакалаврського)

на здобуття освітнього ступеню: бакалавра

за спеціальністю: 053 Психологія

галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Рівне – 2020

Робоча програма: Психологія конфліктів
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія

Розробник: к.психол.наук, доц. Михальчук Ю.О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від 27 серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ доц. Михальчук Ю.О.
(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол від «27»серпня 2020 року № 1

Голова _____ доц. Хом'як О.А.
(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми «Психологія» зі спеціальності 053 Психологія у
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки рівня вищої освіти першого
(бакалаврського)

доц. Мороз О.І. _____
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/ 3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90/90 Кількість змістових модулів –3	Спеціальність 053 «Психологія»	нормативна	
	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Лекції	
		20 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	18 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		50 год.	60 год.
		Вид контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння сучасними фахівцями-психологами мистецтвом аналізу конфліктів та навчанням їх творчо вирішувати конфлікти в реальному житті.

Завдання: озброїти практичних психологів сучасними теоріями психології конфліктів, розвинути вміння застосовувати їх у профілактиці і розв'язання конфліктів у всіх сферах життєдіяльності людини; конструктивно вирішувати конфліктні ситуації у власному житті.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні психологи *набувають таких програмних компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності), спеціальні (фахові, предметні) компетентності.*

ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-5. Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

ЗК-6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ФК 1. Здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК 4. Здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК 5. Організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

ФК 9. Дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Психологія конфліктів», студенти повинні мати такі *програмні результати навчання:*

ПРН 1: Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 4: Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування, тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 6: Вести перемовини з колегами, доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 7: Вирішувати складні фахові завдання (практичні та дослідницькі) з опорою на доступні ресурси.

ПРН 9: Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

3. Програма навчальної дисципліни

4.

Змістовий модуль 1. Поняття, структура, анатомія конфлікту

Тема 1. Предмет і методи конфліктології як науки. Предмет, метод, структура конфліктології. Основні поняття та категорії конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Функції конфліктології у суспільстві. Методи наукових досліджень у конфліктології

Література: основна [2,4,9,10] допоміжна [3,4]

Тема 2. Конфлікти в історії суспільної думки. Давні уявлення про конфліктність буття. Конфлікти в рамках соціополітичного виміру (кінець XIX — початок XX ст). Теорії конфліктів (кінець XX — початок XXI ст). Становлення конфліктології як науки в Україні та її розвиток на сучасному етапі.

Література: основна [5,7,11] допоміжна [2,3]

Тема 3. Механізм виникнення конфлікту. Умови виникнення конфлікту. Механізм виникнення конфлікту. Соціально-психологічні фактори виникнення конфлікту

Література: основна [2,4,9] допоміжна [2,3,4]

Тема 4. Статична та динамічна характеристика конфлікту. Структура конфлікту. Динаміка конфлікту

Література: основна [4,8,10,11] допоміжна [2,4]

Змістовий модуль 2. Розв'язання та профілактика конфліктів

Тема 5. Проблема запобігання, регулювання та розв'язання конфліктів. Ймовірні результати конфлікту та форми його завершення. Запобігання конфлікту. Регулювання конфлікту. Розв'язання конфлікту

Література: основна [1,5,8,10,11] допоміжна [2]

Тема 6. Переговори як засіб вирішення конфліктів. Сутність та функції ділових переговорів. Стадії переговорів. Прийоми переговорів. Ведення переговорів. Стили переговорів. Підходи в переговорах. Особисті якості переговорника

Література: основна [2,3,4,10] допоміжна [1,5,6,7,8]

Змістовий модуль 3. Види конфліктів

Тема 7. Внутрішньоособистісні та міжособові конфлікти. Типологізація конфліктів у сучасній науці. Внутрішньоособистісний конфлікт: сутність і проблеми попередження та розв'язання. Міжособові конфлікти в сучасному суспільстві

Література: основна [5,7,9] допоміжна [3,4]

Тема 8. Групові та міжгрупові конфлікти. Сутність та типологія групових конфліктів. Міжгрупові конфлікти. Конфлікти в організаціях. Сімейні конфлікти

Література: основна [1,6,11] допоміжна [3,4]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма					Заочна форма						
	усьог о	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	л а б	інд	с.р.		л	п	л а б	інд	с.р.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Поняття, структура, анатомія конфлікту												
Тема 1. Предмет і методи конфліктології як науки	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2. Конфлікти в історії суспільної думки	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 3. Механізм виникнення конфлікту	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 4. Статична та динамічна характеристика конфлікту	10	2	2			6	10	2	2			6
Змістовий модуль 2. Розв'язання та профілактика конфліктів												
Тема 5. Проблема запобігання, регулювання та розв'язання конфліктів	12	2	2			8	12	-	2			10
Тема 6. Переговори як засіб вирішення конфліктів	16	2	4			10	16	2	4			10
Змістовий модуль 3. Види конфліктів												
Тема 7. Внутрішньоособистісні та міжособові конфлікти	16	4	4			8	16	2	2			12
Тема 8. Групові та міжгрупові конфлікти	12	4	2			6	12	-	2			10
Усього годин	90	20	20			50	90	12	18			60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, метод, структура конфліктології. Основні поняття та категорії конфліктології.	2/2
2	Зв'язок конфліктології з іншими науками. Функції конфліктології в суспільстві.	2/2
3	Давні уявлення про конфліктність буття. Конфлікти в рамках соціополітичного виміру (кінець XIX — початок XX ст.). Теорії конфліктів (кінець XX — початок XXI ст.). Становлення конфліктології як науки в Україні та її розвиток на сучасному етапі.	2/2

4	Поняття, структурні елементи конфлікту. Класифікація конфліктів. Межі конфлікту.	2/2
5	Профілактика конфліктів.	2/2
6	Методи управління конфліктами	2/2
7	Проблеми стимулювання як чинник профілактики конфліктних ситуацій та утвердження демократичних засад управління.	2/2
8	Рольові конфлікти. Політичні конфлікти.	2/4
9	Соціальні конфлікти. Міжетнічні конфлікти. Міжконфесійні конфлікти.	2/2
	Разом	20/18

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і методи конфліктології як науки	4/4
2	Конфлікти в історії суспільної думки	4/4
3	Механізм виникнення конфлікту	4/4
4	Статична та динамічна характеристика конфлікту	6/6
5	Проблема запобігання, регулювання та розв'язання конфліктів	8/10
6	Переговори як засіб вирішення конфліктів	10/10
7	Внутрішньоособистісні та міжособові конфлікти	8/12
8	Групові та міжгрупові конфлікти	6/10
	Разом	50/60

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Поняття, структура, анатомія конфлікту				
Тема 1. Предмет і методи конфліктології як науки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, психологічне есе «Конфліктна людина – яка вона?», творчі завдання	основна [2,4,9,10] допоміжна [3,4]	8
Тема 2. Конфлікти в історії суспільної думки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, підготовка презентації: «Сутність та причини можливих міжнаціональних конфліктів на теренах сучасної України», творчі завдання	основна [5,7,11] допоміжна [2,3]	8
Тема 3. Механізм виникнення конфлікту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка	Експрес опитування, складання термінологічного	основна [2,4,9] допоміжна	8

	до практичного заняття;	словника, підготовка тестів, творчі завдання. психологічне есе «Як можна працювати з партнерами без конфліктів?».	[2,3,4]	
Тема 4. Статична та динамічна характеристика конфлікту	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, творчі завдання. психологічне есе «Аналіз типології конфліктних особистостей»	основна [4,8,10,11] допоміжна [2,4]	8
Змістовий модуль 2. Розв'язання та профілактика конфліктів				
Тема 5. Проблема запобігання, регулювання та розв'язання конфліктів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, опрацювання методики	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, Реферат / презентація «Роль медіатора у розв'язанні конфліктів»	основна [1,5,8,10,11] допоміжна [2]	8
Тема 6. Переговори як засіб вирішення конфліктів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, підготовка презентації «Прийоми активного слухання співрозмовника у процесі спілкування» / «Прийоми спілкування, що сприяють зближенню й досягненню порозуміння»	основна [2,3,4,10] допоміжна [1,5,6,7,8]	8
Змістовий модуль 3. Види конфліктів				
Тема 7. Внутрішньоособистісні та міжособові конфлікти	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, виготовлення карти конфліктів «Причини виникнення конфліктів у моїй сім'ї»	основна [5,7,9] допоміжна [3,4]	6

Тема 8. Групові та міжгрупові конфлікти	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, підготовка тестів, розробка правил спілкування з конфліктною особистістю	основна [1,6,11] допоміжна [3,4]	6
---	--	---	-------------------------------------	---

8. Індивідуальні завдання

1. Конфлікт — феномен суспільного розвитку.
2. Конструктивна та деструктивна роль конфліктів.
3. Політичні конфлікти: причини, шляхи їх розв'язання та профілактика.
4. Конфлікти: суть, шляхи попередження та розв'язання.
5. Стили поведінки в конфліктних ситуаціях і вибір адекватного стилю особистістю.
6. Конфлікти в колективі та шляхи їх вирішення.
7. Внутрішньоособистісні конфлікти: їх суть, місце та роль у становленні особистості.
8. Міжособистісні конфлікти: суть, причини та шляхи розв'язання.
9. Психологічні особливості та передумови конфліктності особистості.
10. Психологічна культура особистості — важливий чинник попередження конфліктів.
11. Психологічні конфлікти, їхні причини, шляхи вирішення та попередження.
12. Переговори як особливий тип розв'язання конфліктів.
13. Конфлікти в організаціях: виникнення, причини, типи, профілактика, шляхи вирішення.
14. Міжетнічні поля суперечностей у сучасній Україні.
15. Економічні конфлікти в Україні та шляхи їх вирішення.
16. Культура ділового спілкування в трудовому колективі — чинник попередження конфліктів.
17. Конфліктні поля суперечностей в системі здійснення адміністративного реформування в Україні. Сімейні конфлікти: причини, прогнозування та вирішення.
18. Переговори та їхня роль у вирішенні управлінських конфліктів.
19. Міжконфесійні конфлікти, причини виникнення та шляхи вирішення.
20. . Творча особистість і конфлікт (психологічний аналіз).
21. . Конфлікти в системі відносин "людина — природа". Конфлікт відносин "батьки і діти", їх особливості на початку ХХІ ст.
22. Насильство як тип конфлікту: суть, типи, шляхи запобігання. Глобалізація: суть, проблемність, конфліктність.
23. Екологічний конфлікт: причини, шляхи попередження та подолання.
24. Соціальна незахищеність народу й проблеми конфліктів.
25. Конфлікти в процесі організації та проведення виборів.

Форми контролю: опитування, перевірка рефератів, експертне оцінювання дискусії, аналіз роботи.

9. Методи навчання

І. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота, активне соціально-психологічне навчання);

за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;
за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення),
дедуктивні(конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез,
установлення причинно-наслідкових зв'язків;
за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів,
робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні
методи навчання

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи

10. Методи контролю

- Поточне тестування.
- Перевірка завдань самостійної роботи.
- Перевірка індивідуальної роботи.
- Поточний контроль.
- Семестрова форма контролю.

11. Питання до екзамену з курсу

1. Предмет, метод, структура конфліктології
2. Основні поняття та категорії конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Функції конфліктології у суспільстві
3. Методи наукових досліджень у конфліктології
4. Функції конфліктології у суспільстві
5. Давні уявлення про конфліктність буття
6. Конфлікти в рамках соціополітичного виміру (кінець XIX — початок XX ст.)
7. Теорії конфліктів (кінець XX — початок XXI ст.)
8. Становлення конфліктології як науки в Україні та її розвиток на сучасному етапі
9. Умови виникнення конфлікту
10. Механізм виникнення конфлікту
11. Класифікація причин конфліктів М.Дойча
12. Класифікація причин конфліктів В.Лінкольна
13. Соціально-психологічні фактори виникнення конфлікту
14. Мета конфлікту та її роль у його протіканні
15. Структура конфлікту
16. Типи конфліктів за соціальними характеристиками
17. Види конфліктних дій, що починають конфлікт
18. Динаміка конфлікту
19. Стадії конфлікту
20. Фактори, що впливають на хід конфлікту
21. Параметри конфліктів
22. Ймовірні результати конфлікту та форми його завершення
23. Запобігання конфлікту
24. Заходи запобігання конфлікту
25. Засоби подолання гніву

26. Регулювання конфлікту
27. Умови успішного регулювання конфлікту
28. Основні підходи до регулювання конфліктів
29. Розв'язання конфлікту
30. Принципи ефективного розв'язання конфліктів
31. Умови ефективного розв'язання соціальних конфліктів
32. Правові засоби розв'язання конфліктів
33. Основні моделі розв'язання конфліктів
34. Стратегії розв'язання конфліктів
35. Процедури втручання в конфлікт, спрямовані на попередження, регрес або розвиток конфлікту
36. Типологізація конфліктів у сучасній науці
37. Внутрішньоособистісний конфлікт: сутність і проблеми попередження та розв'язання
38. Функції внутрішньоособистісних конфліктів
39. Структура внутрішньоособистісних конфліктів
40. Типи реагування особистості на напруження в передконфліктній ситуації (дослідження С. Розенцвейга)
41. Способи розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів
42. Міжособові конфлікти в сучасному суспільстві
43. Причини міжособових конфліктів
44. Сутність та типологія групових конфліктів
45. Міжгрупові конфлікти
46. Особливості конфліктів в організаціях
47. Типологія конфліктів в організації
48. Сімейні конфлікти
49. Конфлікт поколінь
50. Сутність та функції ділових переговорів
51. Стадії переговорів
52. Прийоми переговорів
53. Особливості проведення переговорів
54. Стили переговорів
55. Підходи в переговорах
56. Особисті якості переговорника
57. Фактори, що сприяють або заважають налагодженню контакту в переговорах
58. Психологічний портрет конфліктної особистості
59. Особливості сімейних конфліктів
60. Соціальні конфлікти. Міжетнічні конфлікти

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування, самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
8	8	8	8	8	8	6	6		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Базова

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування /Уклад.: Н.Гайдук, І. Сенюта, О.Бік, Х.Терешко. – Львів : ПАІС, 2007. – 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. – Питер, 2006. – 288 с.
3. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология: Учебник для вузов. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 551 с.
4. Бандурка А. М. Друг В. А. Конфликтология. – Харьков, 1997.
5. Будіянський М.Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія. Навчальний посібник. – Одеса : Астропринт, 2005. – 120 с.
6. Вершинин М.С. Конфликтология. Конспект лекцій. – М. : Издательство Михайлова В.А., 2003.
7. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. Ред. В.М. Летюха, Л.В. Торгової. – К. : КНЕУ, 2005. – 315с.
8. Іванов В.М. Юридична конфліктологія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Іванов, О.В. Іванова. – К. : МАУП, 2004. – 224 с.
9. Конфліктологія: [Підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.] / Л. М. Герасіна, М.І.Панов, Н. П. Осіпова та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. – Харків : Право, 2012. – 256 с.
10. Примуш М.В. Конфліктологія. Навчальний посібник. – К. : ВД. “Професіонал”, 2006. – 288 с.
11. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М.І., Битяка Ю.П., Герасіної Л.М. – Х. : Одиссей, 2006.

Допоміжна

1. Біцай А. Участь адвоката в медіації: монографія. К. : Алерта, 2017. 260 с.
2. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта // Социол. исслед. 1994. № 5.

3. Ершов Л. А. Личность и коллектив (межличностные конфликты в коллективе и их разрешение). Л., 1976.
4. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта. М., 1995.
5. Подковенко Т. О. Медіація: можливості у вирішенні юридичних конфліктів. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: [Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, ТНЕУ, 21 – 22 квітня 2017 р. Тернопіль, 2017. С.259-262.
6. Практичне застосування медіації: практично-методичний посібник викладача / укл.: В. Каневська, К. Наровська. Київ, 2016. URL: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/Curriculum_Mediation_print.pdf
7. Тарнавська А.-Н. О. Становлення інституту медіації в умовах євроінтеграційних процесів України. Публічне право. 2015. № 1. С. 211 – 218.
8. Фішер Р., Юрі У., Петтон Ю. Шлях до Так. Як вести переговори, не здаючи позицій. Київ : Основи, 2016. 220 с.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://psychologiya.com.ua/>
2. <http://chitalka.info/psy.html>
3. <http://www-psychology.univer.kharkov.ua/>